

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษาและวัฒนธรรม
กรณีศึกษาพระครูสุนทรปัญญาวิมล

Role of Monk in Local Development in Education and Culture:
A Case Study of Phra Kru Soonthorn Panyawimon

ภาณุพงศ์ สูดพียง¹ ยูวดี นานินทร์² เสกสรรค์ สนวา³ และสุพัตนา ศรีบุตรดี⁴
Panupong Sudpungyang¹, Yuwadee Naintu², Seksan Sonwa³
and Supattana Seebutdee⁴

Received : January 19, 2023; Revised : January 30, 2023; Accepted : January 31, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลด้านการพัฒนาการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) วิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลในการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลในการพัฒนาการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 10 คน ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 1 รูป กำนันจำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 2 คน ประชาชนบ้านตากแดดจำนวน 3 คน ไวยาวัจกรจำนวน 1 คน ประชาชนชาวบ้านจำนวน 2 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) ผลการวิจัย พบว่า

1) บทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลด้านการพัฒนาการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า พระครูสุนทรปัญญาวิมล ท่านมีบทบาทของการเป็นพระนักพัฒนาการศึกษาและวัฒนธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนในชุมชน 2) บทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลในการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนา ต้องมีคุณลักษณะและความรู้ ความสามารถ ในการสนับสนุนส่งเสริมให้

¹⁻⁴ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด; Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University, Thailand; e-mail : seksan@reru.ac.th

ประชาชนในพื้นที่ที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในการพัฒนาท้องถิ่น และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลในการพัฒนาด้านการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรม เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น และพระสงฆ์ต้องมีการพัฒนาตนเองให้รอบรู้ เพื่อเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงจะส่งผลต่อศักยภาพในการพัฒนาการศึกษา

คำสำคัญ (Keywords) : บทบาทพระสงฆ์, การพัฒนา, การศึกษา, วัฒนธรรม, พระครูสุนทรปัญญาวิมล

Abstract

This research aimed to: 1) study the role of monk, Phra Kru Soonthorn Panyawimon, in local development in education and culture, 2) analyze the role of Phra Kru Soonthorn Panyawimon in local development in education and culture, and 3) propose the recommendations of the role of Phra Kru Soonthorn Panyawimon in local development in education and culture. This research was a qualitative research using the in-depth interview technique for data collection. The group of 10 key informants were 1 monk, 3 village headmen, 3 residents of Tak-Dad Village, 1 Viya Wachakorn (Temple Secretary) and 2 village scholars. The interviewees were purposively sampled and the collected data were analyzed using Analytical Description. The research results were found as the followings.

1) The role of Phra Kru Soonthorn Panyawimon in local development in education and culture found that he is a monk developer in education and culture and can be a role model for people in the community. 2) The analysis of the role of Phra Kru Soonthorn Panyawimon in local development in education and culture found that the monk developer must have good characteristics, knowledge and abilities to support and encourage people in the area to participate in local development. And, 3) the recommendations of the role of Phra Kru Soonthorn Panyawimon in local development in education and culture found that monks should be the role model in good morality for instilling the faith to local people, and they must develop themselves to be omniscient in order to keep up with the social dynamics changes, thus can affect the potential in educational development.

Keywords : Monk Role, Development, Education, Culture, Phrakru Sunthorn Panyawimol

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันการดำเนินชีวิตของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอันมาก เนื่องจากความซับซ้อนทางเหตุปัจจัยของสังคม ได้แก่ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางการศึกษาที่สับสนวุ่นวาย ทำให้การดำรงชีวิตต้องต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น จึงควรมีผู้มีบทบาทรับผิดชอบและหาทางเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น วัดและพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นที่ยอมรับของชุมชนจึงต้องนำวิกฤตินี้มาเป็นโอกาสเพื่อพัฒนาสังคม ให้เป็นที่พึงพอใจของประชาชนช่วยอบรมศีลธรรมให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขมีความสามัคคีเป็นที่ตั้ง (พระครูประภัสร์สิทธิคุณ, 2555) วัดและพระสงฆ์จึงจัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทย ทั้งมีบทบาท ต่อสังคมในฐานะเป็นสถานที่สอนหนังสือประกอบพิธีกรรมทำบุญตามประเพณี จัดกิจกรรม ต่าง ๆ ของชุมชน เป็นที่พบปะสร้างสรรค์เนื่องในโอกาสต่าง ๆ ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ปัจจัยความสำเร็จ ที่สำคัญผู้ที่จะส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป คือ พระสงฆ์เป็นผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เผยแผ่คำสอน และเป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่พุทธศาสนิกชน สร้างความเข้มแข็งและความมั่นคง บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยจะเห็นได้ชัดเจนมากเพราะสังคมไทยมีความใกล้ชิดกับพระพุทธ ศาสนาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย โดยจะมีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์อยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นงานมงคล เช่น งานวันเกิด งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ หรือแม้กระทั่งงานอวมงคล เช่น งานศพ งานทำบุญอุทิศ เป็นต้น (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2561)

พระสงฆ์จึงเป็นสัญลักษณ์ของ พุทธศาสนาและเป็นที่เคารพของพุทธศาสนิกชนตลอดมา ซึ่งเป็นกลุ่มของสังคมที่มีข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าคนใน สังคมอื่น ๆ หรือ อาจเรียกได้ว่าเป็นผู้นำชุมชนอย่างไม่ เป็นทางการของชุมชน เนื่องจากพระสงฆ์ได้รับการยกย่อง เป็นองค์กรชั้นพิเศษในกลุ่มชุมชนทั่วไป และอาจมองได้ ว่าเป็นเทวบุคคลในชุมชน แม้กลุ่มชุมชนศาสนาอื่นยังให้ ความนับถือ เนื่องจากเห็นข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ที่ได้ ให้กับสังคมต่าง ๆ กอปรกับยังได้ช่วยจรรโลงสังคมให้มีความสงบ รู้จักสร้าง ความดีละความชั่ว รู้จักความพอดี พองาม รู้จักแนวทางในการดำเนินชีวิต และ ที่สำคัญที่สุด คือ ให้สังคมรู้จักคำว่าให้อภัยแก่กันและกันสืบมา ถึงปัจจุบัน สังคมไทยและสังคมโลกต่างก็มีแนวทางพุทธ ศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและปฏิบัตินำสังคมตลอด เรื่อยมา (พระมหากิตติ สุจิตโต, 2555) จากงานวิจัยบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่นของ พระมหาอนุชา สิริวัฒนโธ (2556) พบว่าโดยภาพรวม พระสงฆ์ยังคงมีบทบาท ด้านการพัฒนาในท้องถิ่นเสมอ

มา ด้วยการปรับใช้ภาระหน้าที่ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งได้แก่ (1) การ ปกครอง พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสยังคงทำหน้าที่ดูแลกิจการในวัดเป็นสำคัญ (2) การศาสนาศึกษา ให้การส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรในวัด (3) การเผยแผ่ ตอรับนโยบายของมหาเถรสมาคมทั้งของรัฐและของท้องถิ่น (4) การสาธารณูปการ ดำเนินการก่อสร้างศาสนสถานให้เพียงพอต่อพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป (5) การศึกษาสงเคราะห์ พระสงฆ์ที่มีศักยภาพ ด้านสอนหลักธรรมมีบทบาทในการสอนจริยธรรมในสถานศึกษา และ(6) การสาธารณสงเคราะห์ มีส่วนในการร่วมก่อสร้างสาธารณประโยชน์ที่สำคัญในชุมชน พระครูสุนทรปัญญาวิมล จึงเป็นพระสงฆ์อีกรูปหนึ่งในบรรดาพระพุทธานุชาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและเผยแผ่วัฒนธรรมสู่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลท่านได้รับการยอมรับและยกย่องอย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาสอนหลักธรรม ให้แก่นักเรียน และ พุทธศาสนิกชนให้ยึดมั่นในศาสนาและจารีตประเพณีวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมาในข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ของพระครูสุนทรปัญญาวิมล เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาด้านการพัฒนาการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลด้านการพัฒนาการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลในการพัฒนาการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การดำเนินการศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา พระครูสุนทรปัญญาวิมล กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากพื้นที่ชุมชนชาวบ้าน บ้านตากแดด ตำบลหัวโทน อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนทั้งสิ้น 10 คน ดังนี้ (1) พระสงฆ์วัดไตรภูมิ (2) ผู้นำชุมชนบ้านตากแดด (3) ประชาชนบ้านตากแดด (4) ไวยาวัจกร และ (5) ประชาชนชาวบ้าน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์, แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแรงจูงใจในการพัฒนาของพระครูสุนทรปัญญาวิมล, แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ บ้านวัด โรงเรียน ในการพัฒนาท้องถิ่นและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบของพระครูสุนทรปัญญาวิมล

การสร้างเครื่องมือการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง, เข้าไปสำรวจพื้นที่สร้างความคุ้นเคยและพูดคุยสอบถามรายละเอียด เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับเนื้อหาที่ต้องการสัมภาษณ์, นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเนื้อหาให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการเก็บข้อมูลจะแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ได้ศึกษาไว้ก่อนแล้ว เช่น บทบาทพระสงฆ์ ภาวะผู้นำ แรงจูงใจ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ติดต่อประสานงานกับสำนักงานเลขานุการคณะนิติรัฐศาสตร์ เพื่อขอหนังสือราชการ ในการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตปรากฏการณ์ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมาย การเก็บข้อมูลในขั้นนี้ถ้าหากข้อมูลที่ได้มาไม่เพียงพอ หรือยังไม่สามารถตอบคำถามได้ครอบคลุมจะศึกษาเพิ่มเติมจนเพียงพอ และคณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กันหลังจากทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้ง คณะผู้วิจัยจะทำการบันทึกและตรวจสอบข้อมูลทุกครั้งอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้รับมาทำการจัดระบบข้อมูลแยกเป็นหมวดหมู่และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษาและวัฒนธรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย (Research Results)

1) บทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลด้านการพัฒนาการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

พระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น

จากการวิจัย พบว่า พระครูสุนทรปัญญาวิมล ท่านมีบทบาทของการเป็นพระนักการพัฒนา เป็นผู้นำพาการพัฒนาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะการพัฒนางานท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของประชาชน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนในชุมชน ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“...บทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลท่านมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางศาสนาโดยท่านมีภาวะผู้นำ ท่านจะเป็นผู้นำพาให้ประชาชนรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ โดยท่านเป็นแบบอย่างในการทำงานทำให้ประชาชนเล็งเห็นถึงความตั้งใจของท่านจึงเกิดเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนเกิดความคิด ความเชื่อมั่นและความพยายามที่จะทำและคงไว้ซึ่งการกระทำนั้นเพื่อจะบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์...”

ลำไพร (สัมภาษณ์,30 เมษายน 2564)

สำหรับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยท่านพระครูมักจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมชุมชนด้วยตนเอง เช่น การส่งเสริมงบประมาณ การจัดหาอุปกรณ์ ฯลฯ จนทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“...การพัฒนาท้องถิ่นประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อเสนอเรื่องต่างๆ มีความที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนได้ออกความคิดเห็นความร่วมมืออย่างดี และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตลอดจนช่วยกันจัดหาทุน และอุปกรณ์เพื่อที่จะใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น...”

เรณู (สัมภาษณ์,10 พฤษภาคม 2564)

พระสงฆ์กับการเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

พระสงฆ์มีความที่ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นที่พึ่งให้กับประชาชนที่มีความเดือดร้อนทางกาย ทางจิตใจ ซึ่งบทบาทของพระครูนั้นถือว่ามีความสำคัญเพราะท่านทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมตำรา เอกสาร ไบรานและโบราณวัตถุต่าง ๆ ไว้ เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้แก่ชุมชน ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“...พระครูสุนทรปัญญาวิมลและวัดไตรภูมิเป็นศูนย์กลางแห่งการถ่ายทอดความรู้และมีบทบาทมากในชุมชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและการศึกษาตลอดจนเก็บรักษาเอกสารโบราณไว้ให้ประชาชนรุ่นหลังศึกษาเรียนรู้โดยมีกลุ่มงานอนุรักษ์เอกสารโบราณ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เข้ามาสำรวจและจัดเก็บเอกสาร...”

เหรียญ (สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2564)

พระสงฆ์กับการเก็บรวบรวม ตำรา เอกสาร ไบราน

พระครูได้เก็บรวบรวมตำรา เอกสาร ไบรานต่าง ๆ มาเทศน์สอนประชาชนในทุกวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งทำให้เห็นว่า พระครูเป็นพระนักพัฒนาอย่างแท้จริง เพราะ นอกจากการแสดงธรรมะแล้ว ท่านยังส่งเสริมกิจกรรมด้านการศึกษาและวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นไปตามหลักการที่เรียกว่า “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน จึงเห็นได้ว่า บ้านมีความเชื่อมโยงกับ วัด และโรงเรียน โดยที่วัดเป็นจุดศูนย์กลางของการศึกษา ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“...การรวมกันของ บ้าน วัด และโรงเรียน นั้นเป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชนทำให้การจะทำกิจกรรมใดๆ ก็บรรลุวัตถุประสงค์ วัดจึงเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมต่าง ๆ พระครูจึงเข้ามาดูแลต่อ เนื่องจากพระครูเล็งเห็นถึงผลดีของโครงการนี้และประโยชน์ให้แก่เด็กๆ และประชาชนในชุมชน ...”

พระครูสุนทรปัญญาวิมล (สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2564)

พระสงฆ์กับการบูรณาการการศึกษา

จากการวิจัย พบว่า พระครูสุนทรปัญญาวิมลท่านใช้หลักธรรมะในการพัฒนาการศึกษา โดยใช้ความรู้ ความสามารถของท่านในการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธา เป็นผู้หลอมรวมคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและเป็นการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“...แรงจูงใจที่จะทำให้ชาวบ้านในชุมชนออกมาช่วยกันในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา ด้านการศึกษาเข้ามาร่วมฟังอบรม และนำบุตรหลานมาฝากในช่วงฤดูร้อนหรือแม้กระทั่งการจัด อบรมเด็กนักเรียนในเขตตำบลหัวโทน และยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ฉะนั้นแล้วความ สามัคคีและแรงจูงใจจึงเป็นบทบาทสำคัญที่พระสงฆ์จะต้องทำให้ได้ก่อนที่จะลงมือพัฒนาเพื่อให้ สำเร็จตามวัตถุประสงค์...”

พระครูสุนทรปัญญาวิมล (สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2564)

หนูจันทร์ ได้กล่าวว่า“...ท่านพระครูสุนทรท่านยังได้สร้างแรงจูงใจและเทคนิคกระตุ้นเตือน ให้เกิดความศรัทธาเริ่มแก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยที่ท่านยังเป็นผู้นำในการนำชาวบ้านปฏิบัติกิจกรรม ต่างๆ...”

หนูจันทร์ (สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2564)

พระสงฆ์กับการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากผลการวิจัย พบว่า ในอดีตพระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการเก็บรวบรวมของ ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาท หลักสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระครูสุนทรปัญญาวิมลท่านเป็นพระนักพัฒนาที่มีความกล้า หาญในการเอาชนะกิเลสจนสามารถนำพาชุมชนให้เจริญเติบโตจนถึงทุกวันนี้ นอกจากนี้ ท่านยัง ส่งเสริมกิจกรรมชุมชนทุกรูปแบบ โดยเฉพาะประเพณีและวัฒนธรรมให้มีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“...การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีทางพระพุทธศาสนา ทางวัดก็ได้สืบทอดกิจกรรม ต่างๆตั้งแต่อดีตมาโดยตลอดไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จารีตประเพณีตามฮีต 12 คลอง 14 โดยวัดและพระครูร่วมกับชาวบ้าน ก็ได้สืบทอดกันมามากมาย เช่น ประเพณีบุญผะเหวด ประเพณีสงกรานต์ประเพณีบุญข้าวจี่บุญ บุญประดับดิน นอกจากนั้นยังอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ถาวรวัตถุ และสิ่งก่อสร้างที่สำคัญภายในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระปราสาท หอไตร เป็นต้น ...”

พระครูสุนทรปัญญาวิมล (สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2564)

2) วิเคราะห์บทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลในการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

วิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาการศึกษา

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนา ต้องมีคุณลักษณะและความรู้ความสามารถ ในการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในการพัฒนาท้องถิ่น ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“...ชาวบ้านเชื่อในความรู้ของท่าน ท่านเป็นพระผู้มีความรู้ความสามารถ ท่านเป็นถึงเจ้าอาวาสและดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอ ทำให้ชาวบ้านมีความเลื่อมใสศรัทธาและมีความเชื่อ ท่านคอยให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านเดือดร้อนหรือทางหน่วยงานราชการจัดงานพิธีต่าง ๆ จะเข้ามาขอคำปรึกษากับท่าน ท่านจึงมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาเพื่อให้งานจะได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงานที่ตั้งไว้...”

บุญสวย (สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 256)

อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระสงฆ์อีกประการคือ ต้องมีการสร้างแรงจูงใจ โน้มน้าวให้บุคคลเกิดพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อมั่น และความพยายามที่กระทำนั้น ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“...แรงจูงใจที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นคือการมีความศรัทธาและเชื่อมั่นในตัวผู้นำ โดยท่านพระครูสุนทรปัญญาวิมลท่านได้ส่งเสริมและเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะและท่านยังได้ควบคุมดำเนินไปด้วยความราบรื่น มีศีลธรรมอันดีงามและยังมีปัจจัยอันที่จะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ...”

ลำพรณ (สัมภาษณ์,10 พฤษภาคม 2564)

วิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์เป็นแกนนำสำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคีกัน ในชุมชน พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตนให้เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณแก่ประชาชน และพระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามแนวพระพุทธศาสนา และยังอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณี โดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเด็ก และเยาวชนในชุมชนเพื่อสืบทอดต่อไป ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“...พระครูสุนทรปัญญาวิมลท่านเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ ท่านได้สร้างความศรัทธาให้กับชาวบ้านท่านนำพาชาวบ้านช่วยกันพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนไม่ว่าจะเป็นบ้าน วัด โรงเรียน

รวมกระทั่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและท่านยังสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วัดและชุมชนโดยรอบ เพื่อให้มีความรักใคร่ สามัคคีกันและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ท่านได้จัดตั้งกลุ่มชุมชนคุณธรรมวัดไตรภูมิขึ้นร่วมกับวัฒนธรรมจังหวัดโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการประสานงานในการจัดกิจกรรมต่างๆ...”

ทองร้อย (สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 256)

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลในการพัฒนาด้านการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาด้านการศึกษา

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาด้านการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรม เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น และพระสงฆ์ต้องมีการพัฒนาตนเองให้รอบรู้ เพื่อเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงจะส่งผลต่อศักยภาพในการพัฒนาการศึกษา

2) พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา ควรใช้การพัฒนาผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างองค์กรคือบ้าน วัด โรงเรียน โดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ในการส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับพระสงฆ์ และใช้วิชาการเข้ามาช่วยในการเผยแผ่วิชาความรู้และหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ให้เข้าถึงได้ทุกเพศทุกวัย

3) บทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในท้องถิ่น โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้บุคคลมีความสนใจได้เข้าร่วมรับฟังการอบรมได้

4) พระสงฆ์ควรมีบทบาทผู้นำในการสั่งสอนเยาวชน ด้านศีลธรรม เช่น เป็นวิทยากรอบรมในสถานศึกษา หรือจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ นำประชาชนในท้องถิ่นและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ ซึ่งจัดทำโดยวัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำ

5) พระสงฆ์และวัดควรเป็นแหล่งการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เป็นแหล่งการศึกษาแก่ เด็กและเยาวชน ในการรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งสามารถนำมาถ่ายทอด ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

6) พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่างๆ เช่น เปิดโรงเรียนสอนพุทธศาสนาในวันปิดภาคเรียนของเด็ก ๆ หรือจัดอบรมศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยแก่เด็กและเยาวชนเพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาด้านวัฒนธรรม

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาด้านวัฒนธรรม โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) พระสงฆ์ควรมีภาวะความเป็นผู้นำที่จะนำพาให้ประชาชนในท้องถิ่นช่วยกันสืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเอง
- 2) หน้าที่สำคัญของพระสงฆ์คือการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมและอนุรักษ์วัตถุโบราณ ศิลปกรรมต่าง ๆ ภายในวัด หรือแม้กระทั่งลวดลายจิตรกรรมฝาผนังและพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ที่มีอายุเก่าแก่เพื่อให้บุคคลรุ่นหลังได้เข้ามาศึกษาและพระสงฆ์ยังควรสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนรุ่นหลังเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป
- 3) พระสงฆ์และวัดควรเป็นศูนย์กลางท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น ควรใช้วัดในดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น เพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นที่พักทางใจของบุคคลในชุมชน เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดในชุมชนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาวัฒนธรรมด้วย

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา พระครูสุนทรปัญญาวิมล สามารถอภิปรายผลออกเป็น 2 ประเด็น

- 1) บทบาทของพระครูสุนทรปัญญาวิมลด้านการพัฒนาการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น พระสงฆ์มีภาวะความเป็นผู้นำและแรงจูงใจจึงทำให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาของชาวบ้านและบริบทของชุมชนที่มีความรักความสามัคคีกันสอดคล้องกับงานของ เสกสรรค์ สนวา ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และวิไลลักษณ์ ชาวสอาด (2561) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเลือกตั้งหรือได้รับการยกย่องจากกลุ่มบุคคล ให้ทำหน้าที่และเป็นบุคคลที่สามารถสร้างอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของบุคคลอื่น ๆ ให้ปฏิบัติตามได้ เช่นการชี้แนะสั่งการและช่วยเหลือให้กลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ความเป็นผู้นำต้องมีคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นได้รับฉันทามติสามารถชักนำจูงใจคนอื่นได้มีพฤติกรรมเหนือบุคคลอื่นและสามารถนำพาองค์การให้ประสบผลสำเร็จตามที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรี ศรีจารุเมธี

ญาณ (2561) ได้ศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ ในสังคมไทยจะเห็นได้ชัดเจนมาก เพราะสังคมไทยมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย โดยจะมีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์อยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นงานมงคล เช่น งาน วันเกิด งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ หรือแม้กระทั่งงานอวมงคล เช่น งานศพ งานทำบุญอุทิศ บางแห่งพระอาจเป็นหมอกกลางบ้านเป็นเจ้าของตำราหมอยาพื้นบ้านตามภูมิปัญญา ชาวบ้าน บทบาทก็มี ความชัดเจนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามที่จกล่าต่อไปนี้เป็นเพียงข้อเสนอ ไม่ใช่คำตอบ สำเร็จรูป แต่เป็นเพียง แนวคิดของบุคคลหนึ่งที่มีความสนใจในงานของพระสงฆ์ เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์และพยายามที่ผลักดัน บทบาทพระสงฆ์ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและให้สังคมมองเห็นประโยชน์นั้นเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

2) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาการศึกษาและด้านการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อตัวพระสงฆ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญของพระสงฆ์ในการพัฒนาโดยพระสงฆ์จะมีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนาด้านการศึกษาและด้านวัฒนธรรม ซึ่งพระครูสุนทร ปัญญาวิมลได้แสดงให้เห็นถึงการสร้างแรงจูงใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชนช่วยกันพัฒนาโดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ ใจเที่ยงตรง (2556) วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษา พระครูปลัดสมพร ฐานธมโม วิจัยพบว่า พระครูปลัดสมพร ฐานธมโม ได้แนวความคิดการพัฒนาชุมชนจากประสบการณ์การเรียนรู้และปัญหาที่พบในชุมชนโดยการนำทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการพัฒนาทำนมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนทั้ง การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านวัฒนธรรมและบทบาทการพัฒนาทางการศึกษาโดยผ่านโครงการและกิจกรรมทั้ง โครงการหลักผลของการพัฒนาพบว่า ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับมีความรักหวงแหนและเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ครอบครัวชุมชน และสังคมได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาครัฐควรส่งเสริมให้พระสงฆ์มีหน้าที่ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีไว้เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยการเป็นศูนย์กลางอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปจากสังคมไทย

1.2 ควรส่งเสริมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านรวมถึงพระสงฆ์ให้มีบทบาทในการการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา

1.3 สถาบันส่งเสริมควรส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์โดยนำเอาหลักพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการลงมือปฏิบัติร่วมกับประชาชนในชุมชน โดยที่ใช้วัดที่เป็นศูนย์กลางในการสืบสานวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในชุมชนบ้านตากแดดกับพระสงฆ์ในชุมชนอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนกวรรณ ใจเที่ยงตรง. (2556). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษา พระครูปลัดสมพร ฐานธมโม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2561). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. 6(1) : 344-352.
- พระครูประภัสร์สิทธิคุณ. (2555). บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขเคราะห์ของคณะสงฆ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหากิตติสุจิตโต (สร้อยมาลา). (2555). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระมหาอนุชา สิริวิณโณ (พละกุล). (2556). การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา วัดเทพบูรณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เอกสารคู่มือว่าด้วยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์.(2535). พระราชบัญญัติคณะสงฆ์. [Online]. เข้าถึงได้จาก : https://www.prachuapkhirikhan.go.th/_2018/files/com_rules/2019-06_00cc19742731f4d.pdf. สืบค้น 26 มกราคม 2566.
- เสกสรรค์ สนวา, ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และวิไลลักษณ์ ขาวสอาด. (2561). คุณลักษณะของผู้นำองค์การภาครัฐสมัยใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 1(2) : 402-403.

